

**Analysis of historical examples of successful
operational planning during the wars of the second half
of the 20th century and the beginning of the 21st century**

Veronika Shtonda

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv

<https://orcid.org/0009-0005-5398-8264>

Abstract. *Analysis of historical examples allows us to identify typical mistakes, successful solutions and universal principles of military art, which are critically important for training commanders, forming a strategy and ensuring the defense capability of the state. Studying the experience of the past helps to adapt to the challenges of modern warfare and will ensure high-quality management during military operations.*

Keywords: *war, conflict, operational planning.*

**Аналіз історичних прикладів успішного
оперативного планування під час війн другої
половини XX століття початок XXI століття**

Вероніка Штонда

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ

<https://orcid.org/0009-0005-5398-8264>

Анотація. *Аналіз історичних прикладів дозволяє виявити типові помилки, успішні рішення та універсальні принципи військового мистецтва, що є критично важливими для підготовки командирів, формування стратегії та забезпечення обороноздатності держави. Вивчення досвіду минулого допомагає адаптуватися до викликів сучасної війни та забезпечить якісне управління під час проведення військових операцій.*

Ключові слова: *війна, конфлікт, оперативне планування.*

Вивчення досвіду минулих воєн залишається надзвичайно актуальним у контексті сучасних військових конфліктів, де ефективність оперативного планування безпосередньо впливає на результати бойових дій. Історичні приклади дають змогу не лише простежити еволюцію воєнного мистецтва, а й виявити сталі принципи, що зберігають свою ефективність незалежно від змін у технологіях чи геополітичних умовах.

Аналіз успішного спланованих операцій другої половини XX – початку XXI століття дозволяє окреслити ключові чинники перемоги, такі як: раптовість, скоординованість дій, гнучність командування та ефективне використання ресурсів.

На початку Корейської війни (1950–1953) війська Корейської Народної Демократичної Республіки (далі – Північна Корея) блискавично просунулися на південь і захопили майже всю територію Південної Кореї. Союзні сили Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН), під командуванням генерала Дугласа Макартура, були відтиснуті до вузького периметра навколо міста Пусан (так званий Пусанський плацдарм) [1].

В умовах загрози повного захоплення Південної Кореї, для перелому ходу війни, 15 вересня 1950 року союзники розпочали ризиковану, але стратегічно обґрунтовану десантну операцію, яка в подальшому мала назву “Ічговська десантна операція”.

Мета операції полягала в несподіваній висадці морського десанту в порту Інчхон (біля Сеула), глибоко в тилу північнокорейських військ. До виконання операції були залучені морські піхотинці Сполучених Штатів Америки (далі – США) за підтримки військово-морських сил та авіації ООН. Командувачем був призначений генерал Дугласа Макартур.

Ключовими елементами успіху були несподіваність, чітке планування та координація дій, а також маневр і розрив тилу ворога.

Несподіваність полягала в тому, що Інчхон вважався непридатним для десанту – вузькі протоки, сильні припливи, скелясте узбережжя. Це й стало елементом стратегічної несподіванки для військ Північної Кореї.

При плануванні та координації контрнаступальних дій були враховані припливи, метеоумови, логістика. Підготовка союзних військ тривала кілька тижнів у повній таємниці. Також операція була синхронізована з контрнаступом з Пусанського плацдарму.

Це дозволило здійснити чіткий маневр та прорватися в тил ворога. Висадка в Інчхоні дозволила відрізати війська Північної Кореї, що билися на півдні, від постачання озброєння та військової техніки й відступу. Згодом було звільнено Сеул, столицю Південної Кореї.

Результатом операції стало:

- військовий баланс було переламано;
- війська Північної Кореї відступили на північ до 38-ї паралелі, втративши ініціативу;
- повернення контролю над значною частиною Південної Кореї всього за кілька тижнів.

Під час В'єтнамської війни однією із успішно спланованих та проведених операцій – операція “Хо Ші Міна”.

Після підписання Паризьких мирних угод у 1973 році США поступово вивели свої війська з Південного В'єтнаму. Це дало Північному В'єтнаму шанс на вирішальний наступ, щоб завершити війну об'єднанням країни під комуністичним урядом. У березні – квітні 1975 році Народна армія В'єтнаму (далі – НАВ) здійснила блискавичну операцію, яка завершилася падінням Сайгона і перемогою Північного В'єтнаму [2].

Мета операції полягала в повному захоплені Південного В'єтнаму. Командувачем був призначений генерал Ван Тієн Зунг.

Ключовими елементами успіху стало блискавичність і несподіваність, стратегічне планування та логістика, психологічний тиск і деморалізація ворога, а також скоординованість армії та партизанських сил.

Після початку наступу з Центрального нагір'я, НАВ швидко прорвала оборону Армії Республіки В'єтнам. Уряд Південного В'єтнаму не очікував такої масштабної атаки, вважаючи, що наступ триватиме місяцями – замість цього він завершився за 55 днів.

Північний В'єтнам розгорнув більше 20 дивізій і спланував удари по ключових напрямках: Хюе, Дананг, Нячанг, Плейку, і зрештою – Сайгон. Успішне логістичне забезпечення (дороги Хо Ші Міна, тилове постачання) дозволило підтримувати наступальний темп.

Раптове падіння міст викликало паніку серед населення і військ Армії Республіки В'єтнам просто розбігались або здавалися. В свою чергу партизанські групи атакували тиліві комунікації Армії Республіки В'єтнам, паралізуючи оборону на локальному рівні.

Завдяки цим діям 30 квітня 1975 року Північний В'єтнам захопив Сайгон (тепер – Хошимін). Південний В'єтнам припинив існування. В'єтнам було об'єднано під владою Ханоя. США не змогли втрутитися через внутрішньополітичну ситуацію (післявоєнна втома, Ватергейт).

Успіх даної операції базувався на швидкості та мобільності, точному розрахунку часу – момент слабкості противника після виходу США, в поєднанні регулярних і нерегулярних сил, високому моральному дусі наступаючих військ Північного В'єтнаму.

Після завершення війни у В'єтнамі спалахнула війна в Афганістані. Під час цієї запеклої війни, до успішно спланованих операцій можна віднести операцію “Магістраль”. В кінці 1987 року моджахеди (афганські повстанці) блокували місто Хост – важливий гарнізонний пункт на сході Афганістану, поруч із пакистанським кордоном. Метою операції було відкриття “дороги життя” до Хоста, зламавши кільце блокади [3].

До цієї операції були залучені радянські війська та афганська армія в складі 20 000 солдат, сотні бронемашин, артилерія, авіація та гелікоптери. Постійно проводилась масована артилерійська та авіаційна підготовка по позиціях моджахедів у горах. Вперше широко були застосовані високомобільні десантні групи, які захоплювали ключові перевали та висоти, що контролювали “дорогу життя”.

Результатом операції стало те, що дорога до Хоста була відкрита. Колона з технікою, боєприпасами та продовольством дісталася до міста. Моджахеди зазнали значних втрат і тимчасово втратили ініціативу на цьому напрямку. Операція підняла моральний дух радянських та афганських військ.

Під час оперативного планування було здійснене успішне поєднання сил спеціального призначення, авіації, артилерії, механізованих частин та активне використання засобів радіоелектронної боротьби і розвідки (у т.ч. агентурної).

Операція вважається успішною через чітке оперативне планування, скоординовані дії між родами військ, досягнення поставленої мети, створення “моделі” наступальних дій у гірській місцевості, яку пізніше копіювали під час проведення інших операцій.

Фолклендська війна показала, що якісне оперативне планування забезпечує впевнену перемогу на полі бою. Під час цього конфлікту однією із успішних операцій стала операція “Сатчет”. Вона полягала у висадці десанту Великої Британії в період 21–25 травня 1982 року в затоці Сан-Карлос на Фолклендських островах [4].

Метою операції було проведення амфібійної висадки сил Великої Британії на острови для подальшого наступу у напрямку Порт-Стенлі (столицю Фолклендів), а також закріпитися в районі берега та створити плацдарм для наземних дій.

Завдяки успішному оперативному плануванню висадка здійснювалась у вузькій затоці Сан-Карлос, де британські кораблі були частково захищені від атак аргентинської авіації. Здійснено маскування підходу флоту, використано радіоелектронні заходи безпеки. Залучено десант з морської піхоти, парашутистів, підтримку артилерії та авіаносців. А також операція супроводжувалась висадкою вертолітного десанту на стратегічні висоти.

Результатом операції стало те, що Велика Британія висадила понад 4000 військових без істотного опору з боку аргентинських сил, які успішно захопили та утримували плацдарм у Сан-Карлосі, незважаючи на постійну загрозу з повітря. Після чого розпочався сухопутний наступ у напрямку Порт-Стенлі, який завершився капітуляцією аргентинських військ 14 червня 1982 року.

Операція “Сатчет” – класичний приклад успішного оперативного планування амфібійної висадки у складних умовах, що полягала:

- чіткій координації між морськими, наземними та повітряними силами;
- правильному виборі місця висадки;
- вдалому використанні часу, простору та раптовості.

На початку XXI століття на близькому сході розпочалась чергова війна в Іраку. Найуспішнішою операцією цієї війни вважається операція “Шок і трепіт”, що є класичним прикладом успішного оперативного планування на початковому етапі війни 2003 року. Метою операції було швидко паралізувати управління, моральний дух і боєздатність іракських військ через масований і точковий вогонь по центрах управління, інфраструктурі та ключових військових об’єктах [5].

Ключовими елементами успішності оперативного планування стали: високоточне бомбардування цілей, перевага в інформаційному просторі, чітка координація між військами, застосування сил спеціальних операцій, що діяли швидко та рішуче.

У перші 48 годин було здійснено понад 3000 високоточних ударів по командних центрах, системах ППО, штабах Республіканської гвардії, телекомунікаційних вузлах. Разом із цим було проведено подавлення систем зв’язку і електропостачання. Коаліція зберігала повну інформаційну перевагу, використовуючи GPS, супутники, кіберзброю проти систем ППО Іраку.

Наземні війська (особливо морська піхота США) рухались паралельно до авіаударів, що дозволило прорвати оборону і швидко захопити великі міста (Насірія, Басра, Багдад). Скоординовані удари авіації, артилерії та спецпідрозділів дозволили уникнути ведення затяжних бойових дій.

Спеціальні сили (Delta Force, SAS) провели рейди в глибокому тилу для виведення з ладу інфраструктури, викрадення або знищення іракських командирів. Менш ніж за 3 тижні коаліційні війська увійшли до Багдада. Військово-політична мета була досягнута без масштабних боїв у великих містах.

Результатом операції стало те, що було повалено режим Саддама Хусейна за 21 день. Захоплення Багдада з мінімальними втратами серед особового складу коаліції. Іракська армія фактично розпалась без масштабного спротиву.

Операція “Шок і трепіт” – це приклад успішного оперативного планування, побудованого на принципах високоточної вогневої переваги, швидкості дій, інформаційного домінування та інтеграції всіх компонентів сил.

Історичний аналіз прикладів успішного оперативного планування показує, що вирішальними факторами є отримання якісних розвідувальних даних, реалістичне оцінювання сил і засобів, гнучкість рішень та ефективна координація між підрозділами.

Вивчення досвіду Корейської, В’єтнамської, Афганської, Фолклендської воєн та кампанії в Іраку свідчить про вирішальне значення гнучкості командирів, здатності до адаптації та точного врахування геополітичного контексту. Історичні кейси дозволяють не лише зберегти пам’ять про минулі конфлікти, а й сформувати практичні рекомендації для сучасного військового планування. Таке осмислення минулого є необхідною умовою для зміцнення обороноздатності держави та професійної підготовки військових кадрів у нових умовах війни XXI століття.

Список використаних джерел

1. Оборонна стратегія Південної Кореї - масовість, вогнева міць, промисловість та екзистенційні загрози. Patreon. URL: <https://www.patreon.com/posts/oboronna-koreyi-87041349> (дата звернення: 02.08.2025).
2. Історичні витоки та трансформаційні процеси доби “холодної війни” в Європі (1947-1975 рр.): монографія. [Електронне видання] / За редакцією кандидата історичних наук, доцента С.В. Толстова. Київ : ДУ “Інститут всесвітньої історії НАН України”, 2023. 347 с.
3. Ми вас туди не посилали. URL: <https://90.in.ua/afhanska-viyna> (дата звернення: 03.08.2025).
4. Вудворд С. Фолклендська війна. Мемуари командуючого Фолклендської ударної групи. Сімферополь : ДОЛЯ, 2005. 416 с.
5. Історія війн та військового мистецтва. Частина III. Локальні війни та збройні конфлікти кінця XX – початку XXI ст. Навчальний посібник. – Харків: ХУПС, 2010, 134 с.